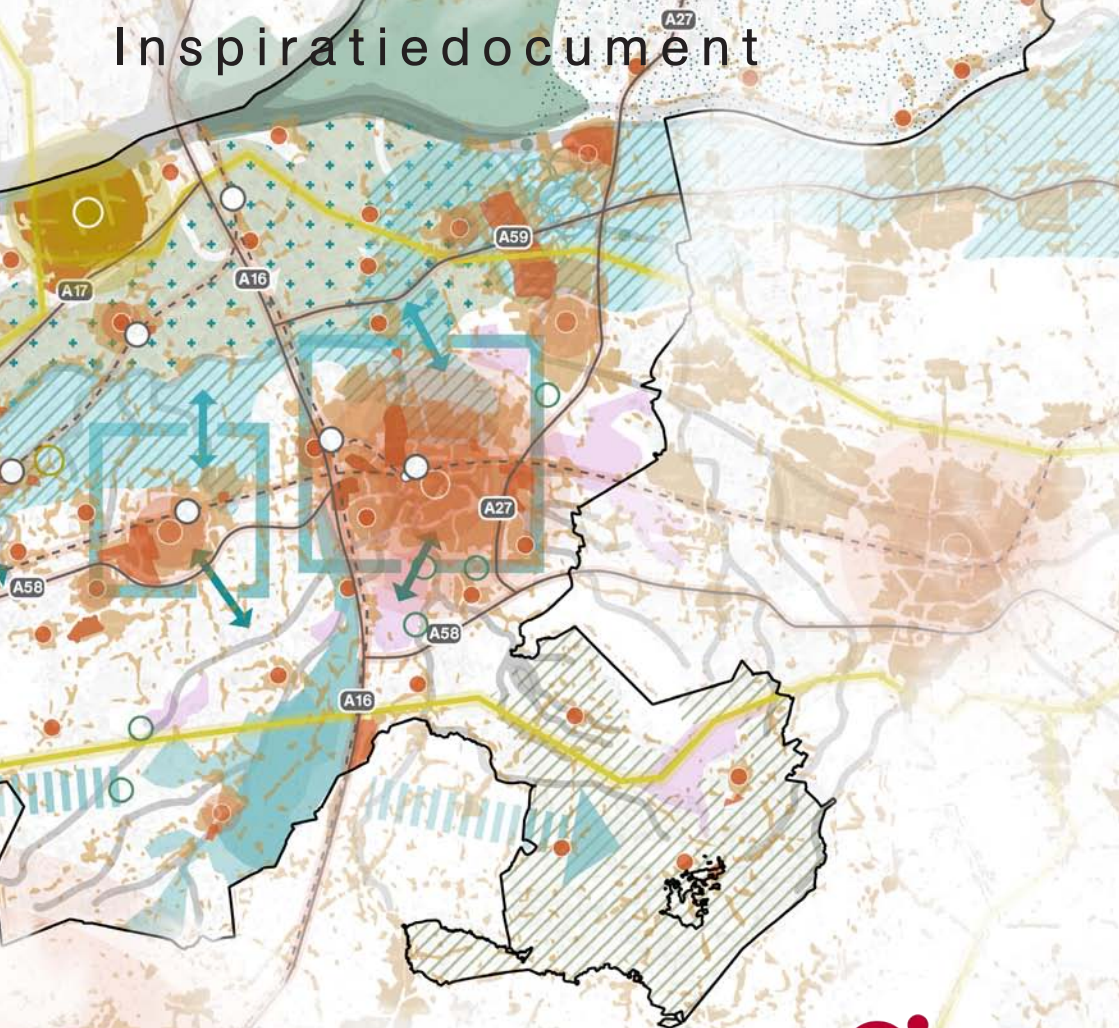

Panorama West-Brabant

Inspiratiedocument

Kick-off
'Samen naar een Vitaal Platteland'

DeZwarteHond.

Leeswijzer

Regio West-Brabant (RWB) is een samenwerkingsverband tussen 17 gemeenten. Op diverse opgaven ondersteunt RWB de verschillende gemeenten; onder andere 'Sterke Steden' en 'Vitaal Platteland'.

Voor het thema Vitaal Platteland wordt gezocht naar een positief, motiverend verhaal voor het landelijk gebied, gericht op een concrete gebiedsgerichte aanpak en uitvoering en de vorming van gebiedscoalities.

De Zwarte Hond heeft in opdracht van RWB voor de kick-off van het programma 'Samen naar een Vitaal Platteland' het Panorama Nederland (College van Rijksadviseurs, 2018) vertaald naar Panorama West-Brabant; bekeken vanuit het perspectief van een vitaal platteland. Een perspectief waaraan acties zijn, en kunnen worden, verbonden.

In dit boekje staat een samenvatting van het verhaal, dat op eind 2019 werd gepresenteerd aan vertegenwoordigers van ondernemingen, onderwijs en overheid. Aansluitend aan de presentatie is er aan 'gebiedsgerichte tafels' onder begeleiding van de studenten van BUAS Performatory verkend hoe dit perspectief voor West-Brabant gebiedsgericht tot concrete afspraken en verbindingen kan leiden. Achterin dit boekje is daar een kort verslag van te vinden.

Op 25 maart 2020 is dit document vastgesteld door de commissie van advies Ruimte als inspiratiedocument. Het is een vertrekpunt om te starten met de opgave Vitaal Platteland en de manier van werken die daarbij hoort.

Foto verantwoording:

RWB heeft geprobeerd voor deze publicatie alle rechthebbenden van de foto's te achterhalen. Mocht u desondanks foto's tegenkomen, waarvan u rechthebbende bent en u heeft geen toestemming gegeven voor de publicatie van een foto ervan, neemt u dan contact op via communicatie@west-brabant.eu.

Pagina 10, 16-17: <https://beeldbank.rws.nl>, Rijkswaterstaat , Ruimte voor de Rivier

Pagina 10, 22-23: Tony Presser

Pagina 11, 28-29: Marcel Otterspeer

Panorama

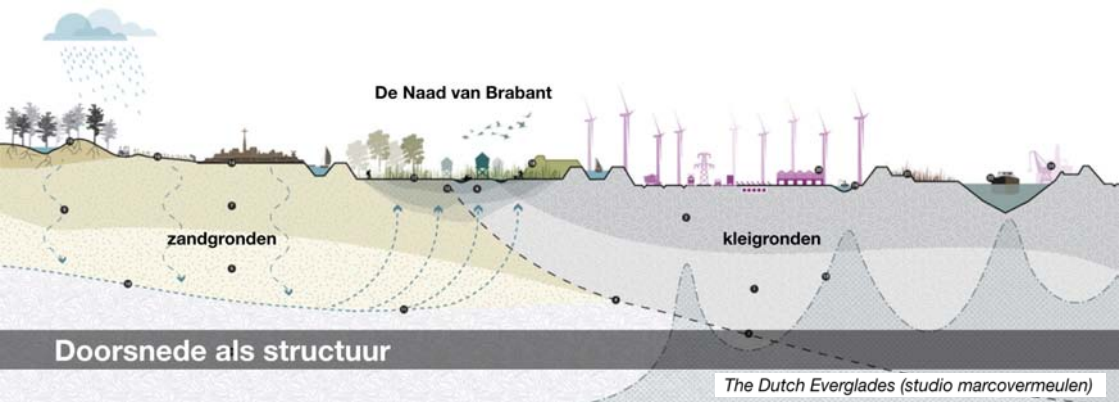
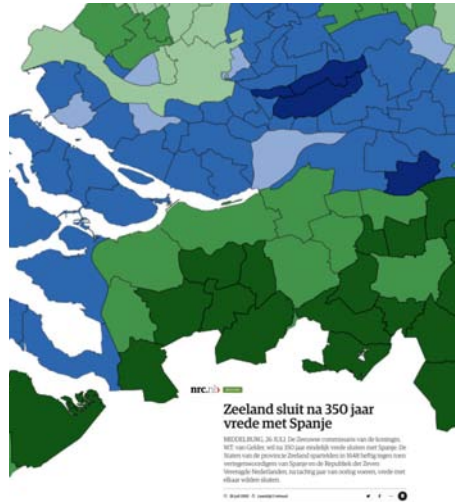
West-Brabant

Regio West-Brabant	4
Panorama Nederland	6
Regionale kracht	8
Opgaven Panorama West-Brabant	10
Panorama West-Brabant	12
Water verbindt ons	14
Een rijk boerenland	20
Nieuwe energie	26
Meer tijd voor elkaar	32
Uitkomsten Werkateliërs deelgebieden	38
Vervolg	46

Regio West-Brabant

De basis van het platteland van de regio West-Brabant ligt in de ondergrond en de waterstructuur: de ontmoeting tussen de hoge zandgronden en de zee- en rivierklei, met centraal door de regio de Naad van Brabant, waar kwel uit de zandgronden tegen het kleischerm botst en bovengronds voor bijzondere natte natuurgebieden zorgt. Dit maakt een gemengde regio, met een actieve agrarische sector van veeteelt tot aardappels, van boomteelt tot vollegrondsgroenten.

Ondernemerszin zit de West-Brabanders in het bloed, zonder dat men daar publiekelijk trots op is. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Treeport Zundert of het Agro&Food Cluster Nieuw Prinsenland en Green Chemistry Campus Bergen op Zoom waarin 'hoogspecialistisch werk' tot 'sterk merk' is uitgegroeid.

Panorama Nederland

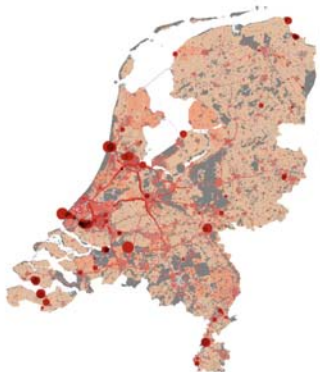
Hoe kan het platteland vitaal blijven met alle grote uitdagingen die op het gebied afkomen? De energietransitie, de woningbouwopgave, klimaatadaptatie en de transitie van de landbouw: het *Panorama Nederland* van het College van Rijksadviseurs gaat over hoe deze grote opgaven ingezet kunnen worden om ons land rijker, hechter en schoner te maken. Veranderingen zijn geen verliezen, maar kansen.

Als stedenbouwkundigen kunnen we enkel condities creëren en vrijheid scheppen binnen kaders, om ruimte te laten voor de economie, het klimaat, de natuur of de maatschappij om het beter te weten.

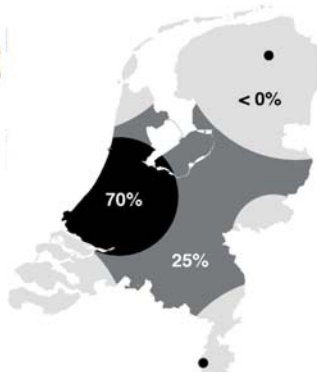
Een mooie eenheid om aan deze opgaven te werken is de regio.

De vertaling van het Panorama Nederland naar de regio West-Brabant gaat in op deze grote opgaven en welke kansen wij zien om de regio te versterken met deze opgaven en de bestaande economische sectoren, waarbij eigen identiteit centraal staat.

Parijs halen
Energietransitie

Eén miljoen woningen
Woningbouwopgave

Droge voeten & een koel hoofd
Klimaatadaptatie

NL
moet

NL
kan & wil

Economie | Zuidas CBD, Amsterdam
Klimaat | Hoogwater in 1993 & 1995

Vrijheid binnen kaders

Natuur | Oostvaardersplassen
Maatschappij | NDSM-werf Amsterdam

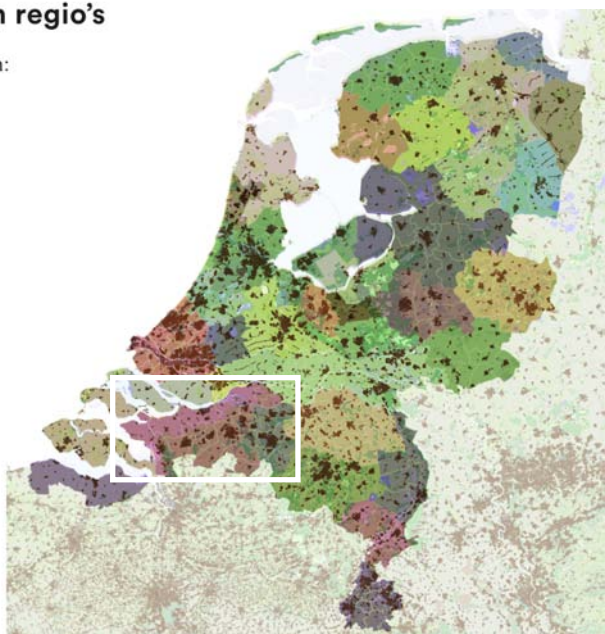

Nederland | Een rijk palet van regio's

Regio's onderscheiden zich van elkaar door hun:

- landschap
- cultuurhistorie
- economische profiel
- cocktail van opgaven

Versterk de onderscheidende kwaliteiten

**“We zijn voor verschillen,
 maar tegen tegenstellingen.”**

Regeerakkoord, p.2

Regionale kracht

Het is duidelijk dat de Panorama-opgaven groot en abstract zijn, maar er zijn duidelijke verbindingen te leggen met de economische kracht van regio West-Brabant. De regio kent volwassen topsectoren: Agrofood/biobased, high tech & maintenance, logistiek en hun crossovers. Alhoewel deze sectoren sterk zijn, is er de noodzaak in deze volwassen sectoren om permanent te blijven vernieuwen om aan de top te blijven en een neergang te vermijden.

Tegelijkertijd zien wij recreatie en toerisme, dienstverlening en de creatieve sector als kans voor de regio in verbinding met de topsectoren voor verdere ontwikkeling van het landelijk gebied.

Hiervoor is het belangrijk zowel plekken voor ontmoeting als kennisontwikkeling te hebben: goed bereikbare campussen in steden waar studenten makkelijk kunnen komen. Daarnaast zijn praktijkclusters belangrijk (waar West-Brabant al een aantal sterke voorbeelden van heeft), waar bedrijven kennis delen en krachten bundelen en de sector zo een duidelijk adres heeft in de regio. Tot slot zijn er de grootschaligere productielocaties: soms opgenomen in het landschap en soms op een bedrijventerrein.

Een ander actueel thema dat speelt in het landelijk gebied is een 'trek naar de stad' waardoor het cement uit de lokale samenleving lijkt te verdwijnen. Dit uit zich door een dalend voorzieningenniveau, wegtrekkende

Regio West- en Midden-Brabant
100 x 100 km

Verstedelijkingsas op de Naad van Brabant,
met haaks daarop enkele (inter)nationale verbindingen

jeugd, vergrijzing en vereenzaming en diverse onderwerpen die met immigratie samenhangen (zoals seizoensarbeid, huisvesting, permanente bewoning recreatiewoningen). Hoe kan een negatieve spiraal worden voorkomen?

Smart Maintenance

Biobased Economy

Toerisme

Logistiek

KMA

SUIKERLAB

BUAS

DINALOG

science
Campus

applied
Praktijkcluster

productie
Werklandschappen

OEFENTERREINEN

GROOTSCHALIGE KLEI

HEIDE

ONDERWEG

Opgaven Panorama West-Brabant

Water verbindt ons

Ruimte voor water in
stedelijk gebied

Belevingswaarde
Zuiderwaterlinie

Landgoed!

Vernatten van de Naad

Water vasthouden
in de bovenloop

Heide, bos en rivieroeveren
als bestemming

Een rijk boerenland

Het West-
Brabantse menu

Biologisch boeren

Landbouw op
bedrijfventerreinen

Verbinden stad &
land door voedsel

Voorbij verzilting

Kleiteelten
kruisbestuiven

Kansen biobased
economy

De vier grote stuwende transitieopgaven van het Panorama Nederland zijn vertaald naar de Regio West-Brabant in de vorm van een kaart van de regio per thema met een aantal concrete kansen waar partijen in het gebied mee aan de slag kunnen gaan.

Nieuwe energie

Energie uit wind & water

Vernatten van de Naad

Stad wekt op

Potentie geothermie

Duurzame kasbouw

Bouwen met bomen

Energieke knooppunten

Meer tijd voor elkaar

Vitale dorpen

Voorzieningen voor de regio

Verduurzaming woningvoorraad als kans op werk

Specialiseer praktijkclusters

Campusontwikkeling

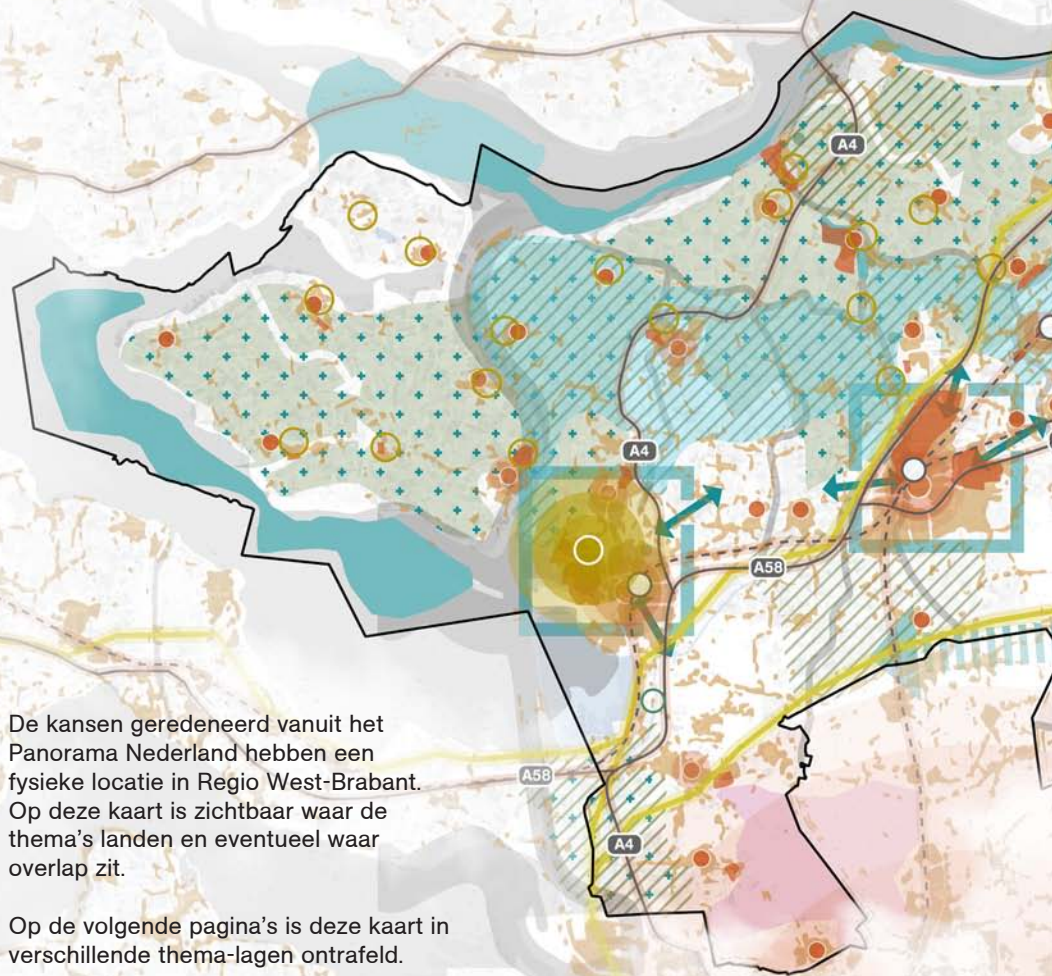
Panorama West-Brabant

Water verbindt ons

Een rijk boerenland

Nieuwe energie

Meer tijd voor elkaar

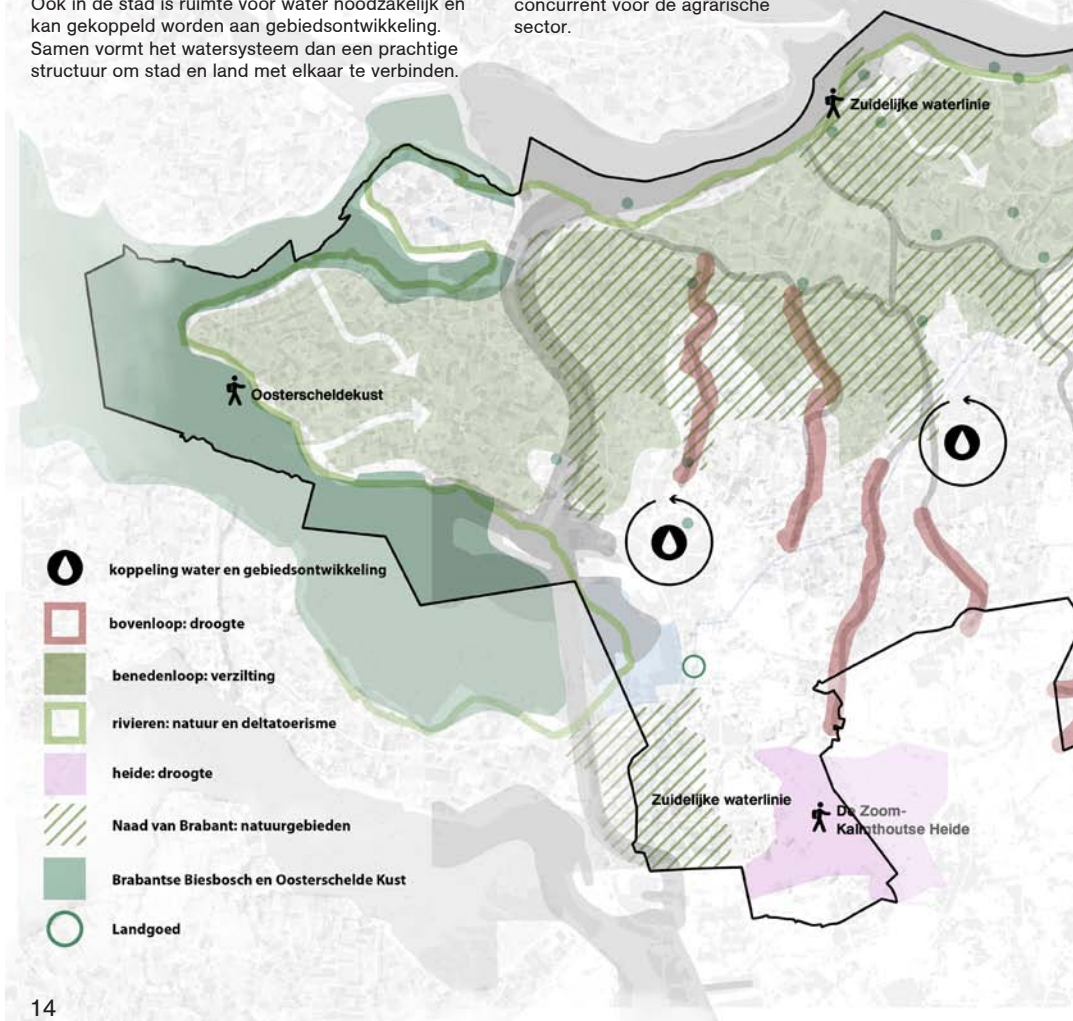
Panorama West-Brabant

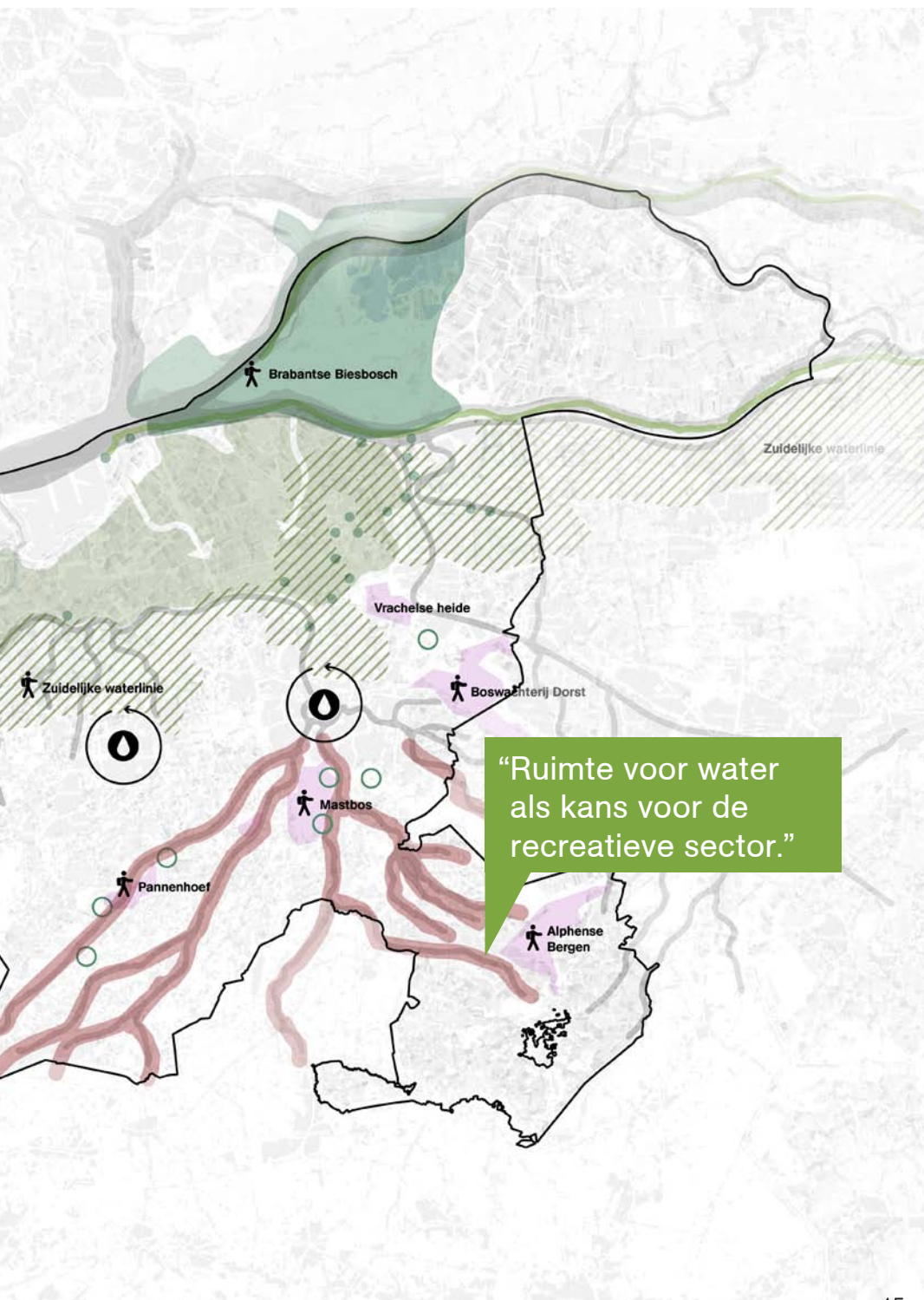
Water verbindt ons

De Noordwaard en Overdiepsepolder zijn mooie West-Brabantse voorbeelden van hoe ruimte voor water kansen voor ontwikkeling kan bieden. Water structureert de regio: de beekdalen lopen van de hoge zandgronden naar de rivier. Opgaven in de bovenloop (het zand) is het vasthouden van water om droogte te voorkomen. In de benedenloop zijn verzilting en ruimte voor piekbuien een opgave. Zo kunnen de beekdalen de regional klimaatbuffer worden van het landelijk gebied.

Ook in de stad is ruimte voor water noodzakelijk en kan gekoppeld worden aan gebiedsontwikkeling. Samen vormt het watersysteem dan een prachtige structuur om stad en land met elkaar te verbinden.

Speciale aandacht vragen de natuurgebieden in de Naad van Brabant. Deze bijzondere moergebieden zijn nu bijna niet zichtbaar: vernat ze, maak ze een beetje groter en voeg recreatiemogelijkheden toe. Langs de Zuiderwaterlinie worden de eerste aanzetten gedaan: benut ook de landgoederen in het zuiden hiervoor. Dit zijn nieuwe trekkers waar mensen een dagje uit gaan en bouwen zo aan een nieuw onderdeel van een vitaal platteland: het toerisme heeft landelijk een hoger % van het BBP dan de landbouw. Lift daarop mee, zie het niet als concurrent voor de agrarische sector.

Kansen

Water verbindt ons

Ruimte voor water in stedelijk gebied

Ruimte voor water speelt in het buitengebied, maar net zo goed in de stad en zorgt voor een aantrekkelijke openbare ruimte om aan te wonen en te bezoeken. Breda als waterstad biedt een interessante ontwikkelkans. Bergen op Zoom als vestingstad kan zich met de kwaliteiten van water en landschap in de omgeving sterk ontwikkelen als aantrekkelijk regionaal centrum voor recreatie en toerisme.

Landgoed!

Ontwikkel bestaande landgoederen door tot aantrekkelijke bestemmingen voor de stedeling. Hier kan ook gedacht worden aan nieuwe ontwikkelingen, zoals appartementencomplex met voorzieningen van zwembad tot zorg, naast de bestaande aantrekkelijke natuur rondom het landgoed. Dit is ook een mooie kans voor het herontwikkelen van erfgoed.

Water vasthouden in de bovenloop

Droogte in het zuiden zal met het veranderende klimaat een groter probleem worden. Zet maatregelen in, in de bovenloop van de beken, om water vast te houden in het gebied. Hier kan ook de bosbouw aan bijdragen. Ook reductie van de waterconsumptie van de boomteelt is een oplossingsrichting. Ingrepen in de waterhuishouding bieden ook kansen voor recreatie in het beeklandschap.

Heide en bos als bestemming

Op de Brabantse wal liggen waardevolle natuurgebieden met bos en heide. Deze zijn kwetsbaar voor klimaatverandering (piekbuien, droogte). Bescherm deze en verbeter de natuurbeleving zodat ze interessant(er) worden als toeristische bestemming.

Kansrijke ruimte voor rivieroever

Waterrijk West-Brabant vraagt om aandacht voor klimaatadaptatie, van Biesbosch en Merwedeeoever tot Hollandsdiep, Volkerak, Oosterschelde en kleinere waterlopen zoals de Dintel en Steenbergse Vliet. Met de benodigde ingrepen voor waterveiligheid liggen kansen voor recreatie en toerisme. Ook zijn er kansen voor aquathermie als warmtevoorziening voor kleine kernen.

Belevingswaarde Zuiderwaterlinie

Op de kleigronden liggen interessante oude stadjes die onderdeel uitmaakten van de Zuiderwaterlinie: Klundert, Steenberg en Willemstad kunnen als poort voor toeristische activiteit in het gebied dienen. Zo wordt de westelijke klei minder afhankelijk van de agrofoodsector en kunnen ook uit toerisme banen en inkomsten voortkomen.

Vernatten van de Naad

Vermindering van CO₂-uitstoot kan samengaan met natuurontwikkeling en ruimte voor water. Door de Naad van Brabant goed te beschermen en waar mogelijk ruimte te geven voor vernatting wordt de natuur daar aantrekkelijker. En vernatte gronden klinken niet in en stoten minder CO₂ uit.

Beekdalen als klimaatbuffer: koeling, water vasthouden en afvoeren

Panorama West-Brabant

Een rijk boerenland

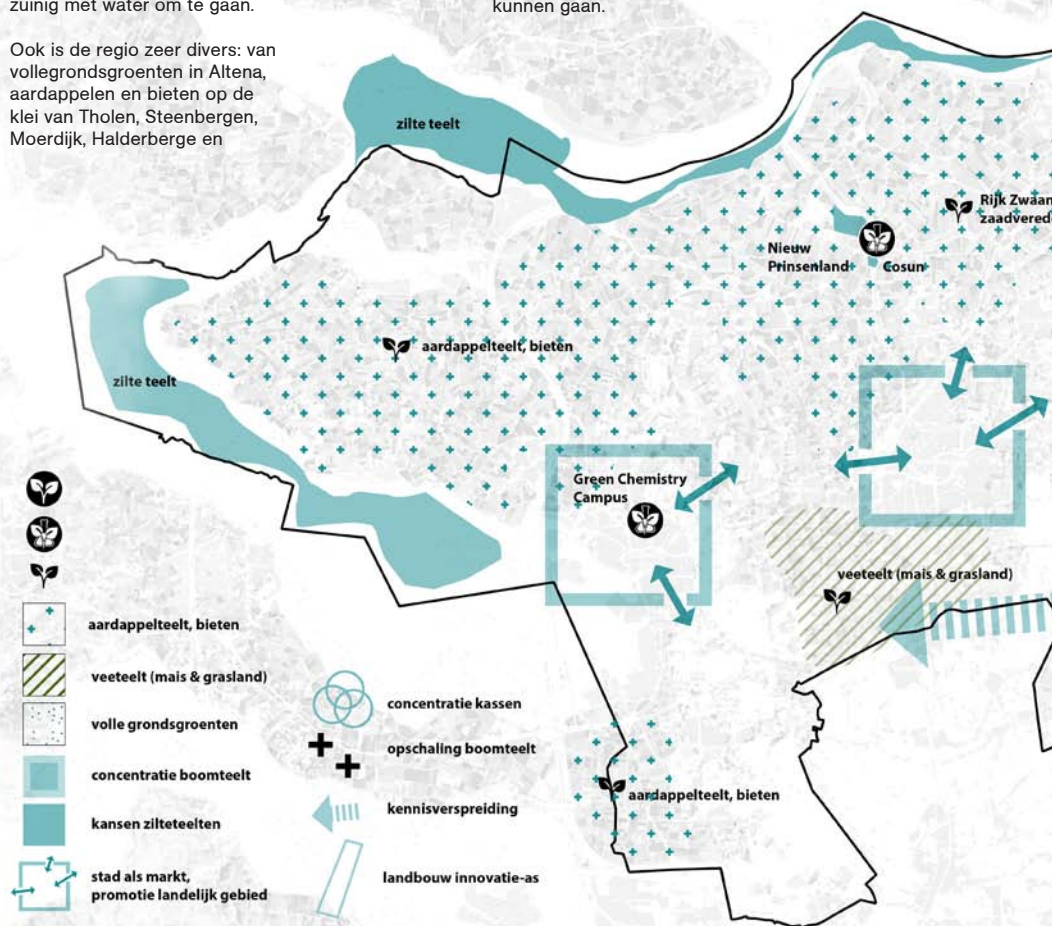
Nergens is de agrarische sector in Nederland al zo ver richting een circulaire landbouw als in West-Brabant. De Suikerunie op de kleigronden is niet alleen een bietenverwerker, maar produceert ook warmte en water voor kassen in de omgeving. Binnen het praktijkcluster Nieuw Prinsenland krijgt de biobased economy vorm en kan een voorbeeld zijn voor de rest van Nederland.

Een ander succesvol praktijkcluster is de Treeport in het zuiden van de regio. Daar is innovatie nodig om zuinig met water om te gaan.

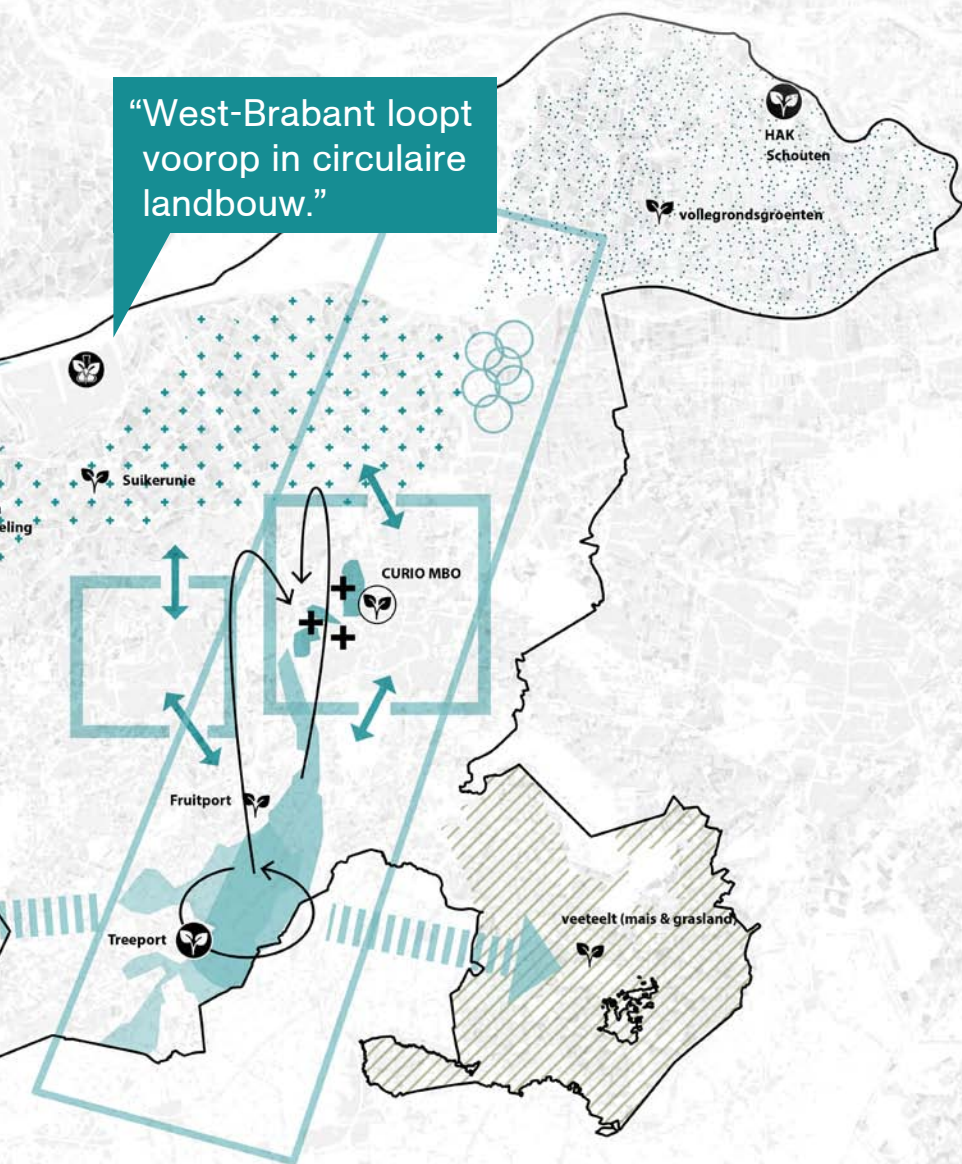
Ook is de regio zeer divers: van vollegrondsgroenten in Altena, aardappelen en bieten op de klei van Tholen, Steenberghe, Moerdijk, Halderberge en

Drimmelen, veeteelt in het zuiden en zacht fruit in kassen tussen Zundert en Breda. Potentie voor een regionaal streekmenu! De steden kunnen de afzetmarkt vormen voor het vitale platteland en zo elkaar helpen.

Richting het Zeeuwse is verzilting een probleem, maar biedt ook kansen op nieuwe innovatieve teelten. Wellicht kunnen de kas-activiteiten op termijn meer geclusterd plaatsvinden, om zo efficiënter met energie om te kunnen gaan.

“West-Brabant loopt voorop in circulaire landbouw.”

Kansen

Een rijk boerenland

Het West-Brabantse menu

West-Brabant als aantrekkelijk productief cultuurlandschap. Het West-Brabantse menu is veelzijdig: vis en zeevruchten uit de Oosterschelde, biologisch vlees van de (nieuwe) biologische gemengde bedrijven in het zuiden, aardappelen en bieten van de kleigronden, zacht fruit van productieve bedrijventerreinen en groenten en/of vleesvervangers uit het Land van Altena en bier van lokale brouwerijen. Ten zuiden van Roosendaal en Bergen op Zoom is zowel akkerbouw als veeteelt. De haven van Bergen op Zoom levert vis en zeevruchten. De Westelijke kleigronden dragen bij met aardappelen en bieten. De Oostelijke kleigronden dragen bij met groenten en vleesvervangers. De Zuidelijke zandgronden dragen bij aan het menu met biologisch vlees, bier en zacht fruit. In de steden kunnen productieve bedrijventerreinen bijdragen aan het menu en in de stad bevindt zich de afzetmarkt voor het menu: restaurants & winkels.

Verbinden stad & land door voedsel

De stad in West-Brabant kan het platteland helpen vitaal te blijven door meer directe verbindingen te leggen tussen productie en consumptie. De stad is de ideale afzetmarkt en streekproducten nodigen uit om ook vanuit de stad het landelijk gebied te bezoeken.

Landbouw op bedrijventerreinen

Om jaarrond te kunnen produceren verdwijnen de gewassen naar binnen en kassen zijn vaak niet aantrekkelijk in het landschap. Om het landschap vrij te houden is het slim op bedrijventerreinen of op andere locaties deze fruitteelt te clusteren. Dichter bij de stad is er ook meer kennis nabij en de afzetmarkt is dichtbij. Dit zou op bedrijventerreinen rond Breda, Oosterhout en Etten-Leur kunnen. Wanneer kasbouw met een warmtevraag wordt gecombineerd op een bedrijventerrein ontstaan kansen voor warmteuitwisseling.

Kansen biobased economy

De aanwezige agrofoodsector met clusters als Nieuw Prinsenland, Moerdijk en de Green Chemistry Campus in Bergen op Zoom biedt mogelijkheden voor energieopwekking in het gebied en kansen voor het verder ontwikkelen van de biobased economy, waar energie en landbouw grootschalig en efficiënt kunnen plaatsvinden. Kringlopen kunnen gesloten worden.

Biologisch boeren

De vele gemengde boerenbedrijven in het Zuidelijk Zand kunnen overschakelen naar biologische veeteelt. De vraag naar biologisch vlees neemt toe alsmede de roep om kringlooplandbouw. Dit biedt nieuwe kansen voor de landbouwgronden.

Crossover Fruitport & Treeport

In het zuidelijk zand liggen kansen met de sterke Treeport en de fruitteelt. Deze sectoren kunnen elkaar helpen. Rondom Hazeldonk langs de infrastructuur zou een interessant cluster van zowel fruit- als boomteelt kunnen ontstaan waar innovatie centraal staat.

Kleiteelten kruisbestuiven

De focus van de agrofoodsector op het Land van Altena ligt op vollegrondsgroenten. Ook zitten HAK en Schouten dicht bij elkaar. Er liggen kansen om wellicht de grootschalige, maar monofunctionele aardappel- en bietenteelt in de westelijke klei te verrijken met technieken en innovaties rondom de plantbased economie.

Voorbij verzilting

Verziltig is een probleem, maar kan ook een kans zijn voor de agrofoodsector om nieuwe innovatieve teelten te ontwikkelen. Tegelijkertijd blijft waterkwaliteit een belangrijk aandachtspunt.

Treeport

Fruitport

Lamsoren

Oyster leaves

Salty Fingers

Zeevenkel

Zeebanaantjes

Zeekraal

Zilte teelten

Herenboerderij Goedentijd (Alphen)

Herenboeren

Verbind stad & land: “Goej slaoj, meej jèùn, meej aaj, meej èèrpel”

Trappist

Oma eten

Trifle van zachtfruit

Panorama West-Brabant

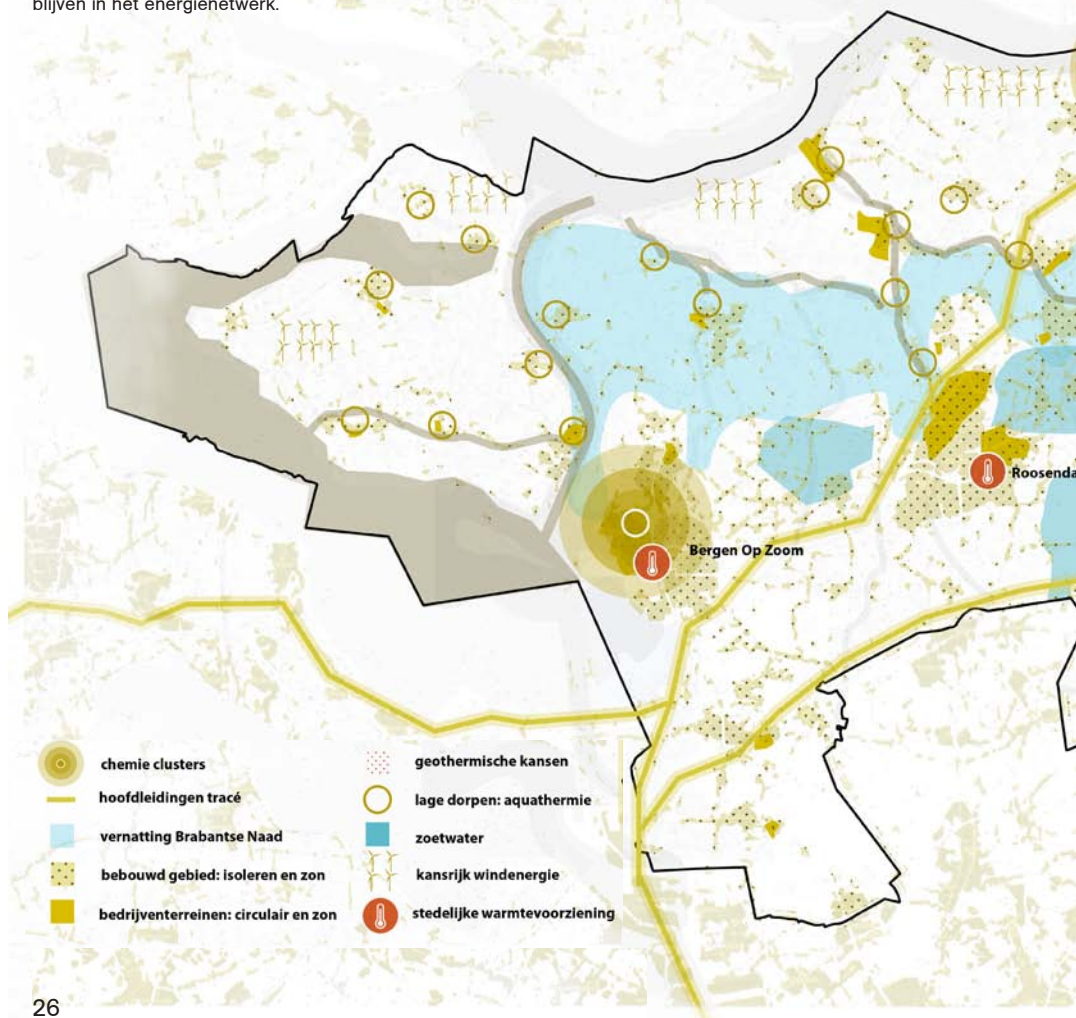
Nieuwe energie

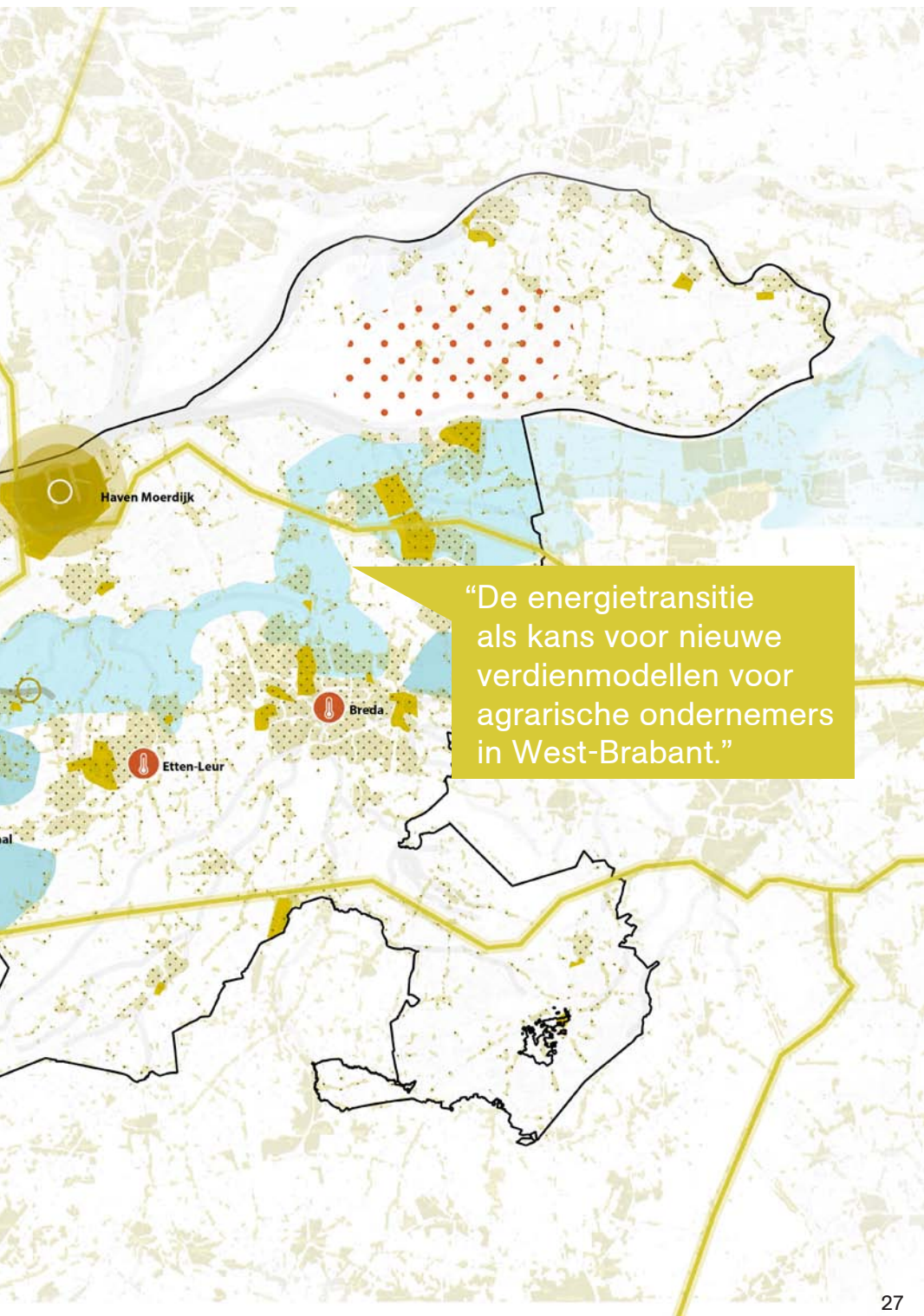
Nederland heeft het moeilijk om de energietransitie vorm te geven. In West-Brabant liggen volop kansen om van de energietransitie ook een verdienmodel te maken.

De regio ligt strategisch tussen de Antwerpse en Rotterdamse haven en liggen er drie belangrijke energieknooppunten in de regio: de havens van Moerdijk en Bergen op Zoom en de Amercentrale. Als hier goed geanticipeerd wordt op de energietransitie, kunnen deze plekken belangrijk blijven in het energienetwerk.

Verder geldt dat in stedelijk gebied en op bedrijventerreinen daken optimaal gebruikt moeten worden voor zonne-energie. De kleine kernen kunnen zich richten op meer autonome vormen van energie, bijvoorbeeld door nieuwe technieken als aquathermie in de benedenloop van de beekdalen.

Potentie voor geothermie ligt in Altena – gecombineerd met de energietransitie van de Amercentrale en het kassencluster rond Oosterhout kunnen daar slimme koppelingen worden gemaakt.

“De energietransitie
als kans voor nieuwe
verdienmodellen voor
agrarische ondernemers
in West-Brabant.”

Kansen

Nieuwe energie

Vernatten van de Naad

Vermindering van CO₂-uitstoot kan samengaan met natuurontwikkeling en ruimte voor water. Door de Naad van Brabant goed te beschermen en waar mogelijk ruimte te geven voor vernatting wordt de natuur daar aantrekkelijker. En vernatte gronden klinken niet in en stoten minder CO₂ uit.

Stad wekt op

Op daken in woonwijken en bedrijventerreinen kan zonnepaneel worden opgewekt. Wanneer dit optimaal wordt benut zijn er minder windturbines en zonnepanelen nodig in het landelijk gebied.

Potentie geothermie

In West-Brabant ligt potentie voor geothermie in het Land van Altena. In combinatie met teelten in de kassen is dit interessant. Daarnaast ook voor het aansluiten van huishoudens in de regio op een duurzame warmtebron.

Duurzame kasbouw

O.a. bedrijventerrein Oosterhout huisvest veel kassen. Het is kansrijk om hier te gaan experimenteren met warmteuitwisseling tussen kas en omgeving. Om het landschap vrij te houden is het slim op bedrijventerreinen of op andere locaties deze teelten te clusteren. Dichter bij de stad is er ook meer kennis nabij en de afzetmarkt is dichtbij. Koppelingen met grote warmteproducenten zoals de Amercentrale zijn kansrijk.

Bouwen met bomen

De Treeport in het Zuidelijk Zand is een grote kwaliteit in het gebied. De boomteelt gaat goed samen met een aantrekkelijk cultuurlandschap. De boomteelt kan uitbreiden met bosbouw: een alternatief voor de veeteelt die nu het gebied domineert. De bestaande kennis van de Treeport kan gebruikt worden om boeren die willen, te helpen om het bedrijf op te bouwen rondom bosbouw. Bosbouw heeft toekomstperspectief op de zandgronden: de vraag naar hout in de bouw neemt toe en het draagt bij aan CO₂-opslag.

Energie uit wind & water

Benut de grootschaligheid van het landschap op grens van water en land voor energieopwekking. Aquathermie is denkbaar op de benedenlopen van de Dintel en Steenbergse Vliet. Wind op de landbouwgrond kan goed gecombineerd worden. Zeewierteelt in de Oosterschelde is ook een interessante denkrichting.

Energieke knooppunten Moerdijk, Bergen op Zoom & Amercentrale

In de transitie naar een fossielenvrij energiesysteem zullen de (haven van) Moerdijk, de haven van Bergen op Zoom en de Amercentrale een belangrijke rol gaan spelen, vanwege hun strategische positie in het (toekomstige) elektriciteits- en warmtenetwerk en bestaande sterke samenwerkingen met de chemische industrie. Daarvoor is afstemming onderling nodig op regionaal en nationaal niveau, ook met de havens van Rotterdam en Antwerpen.

Wind

Bosbouw

Groene chemie, Bergen op Zoom

Biobased Economy: kruisbestuiving van Agrofood met Chemie

Panorama West-Brabant

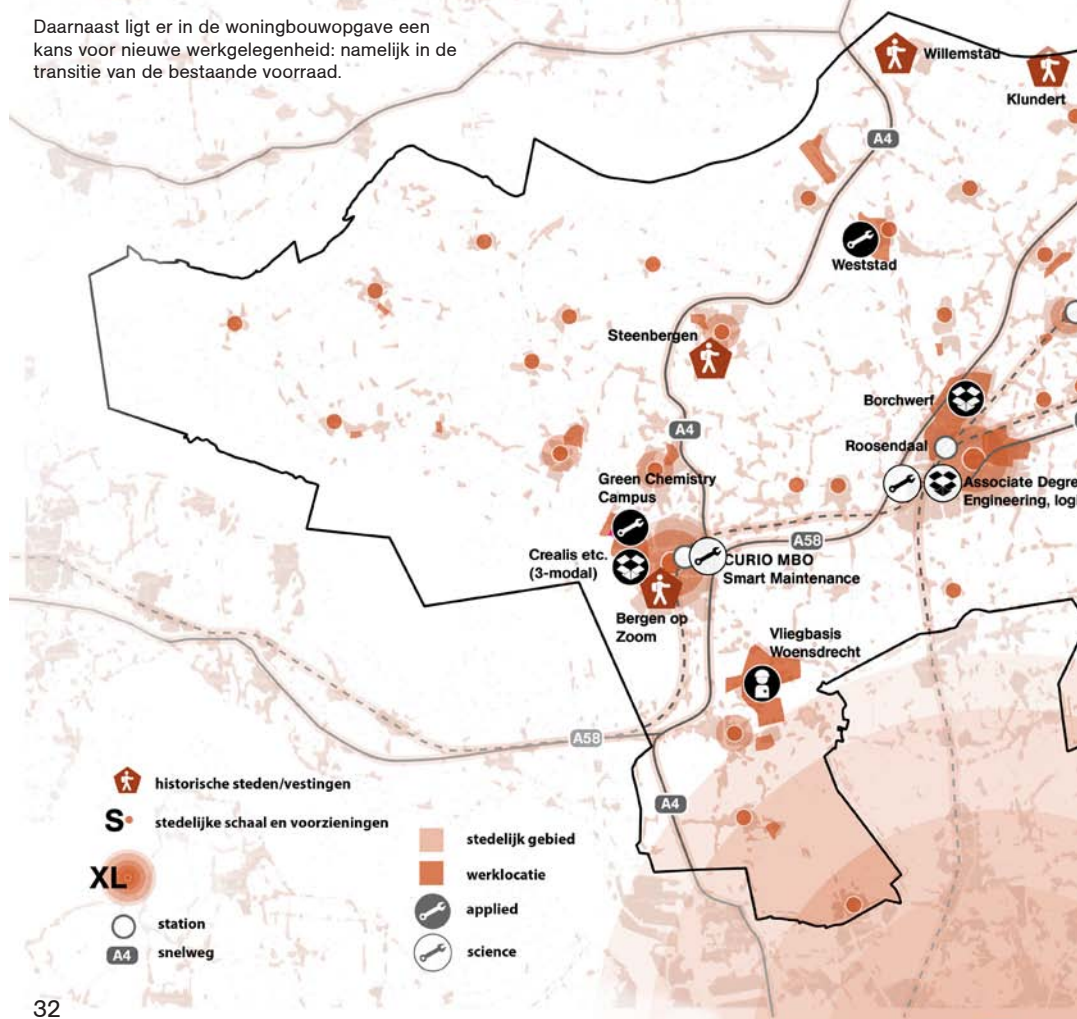
Meer tijd voor elkaar

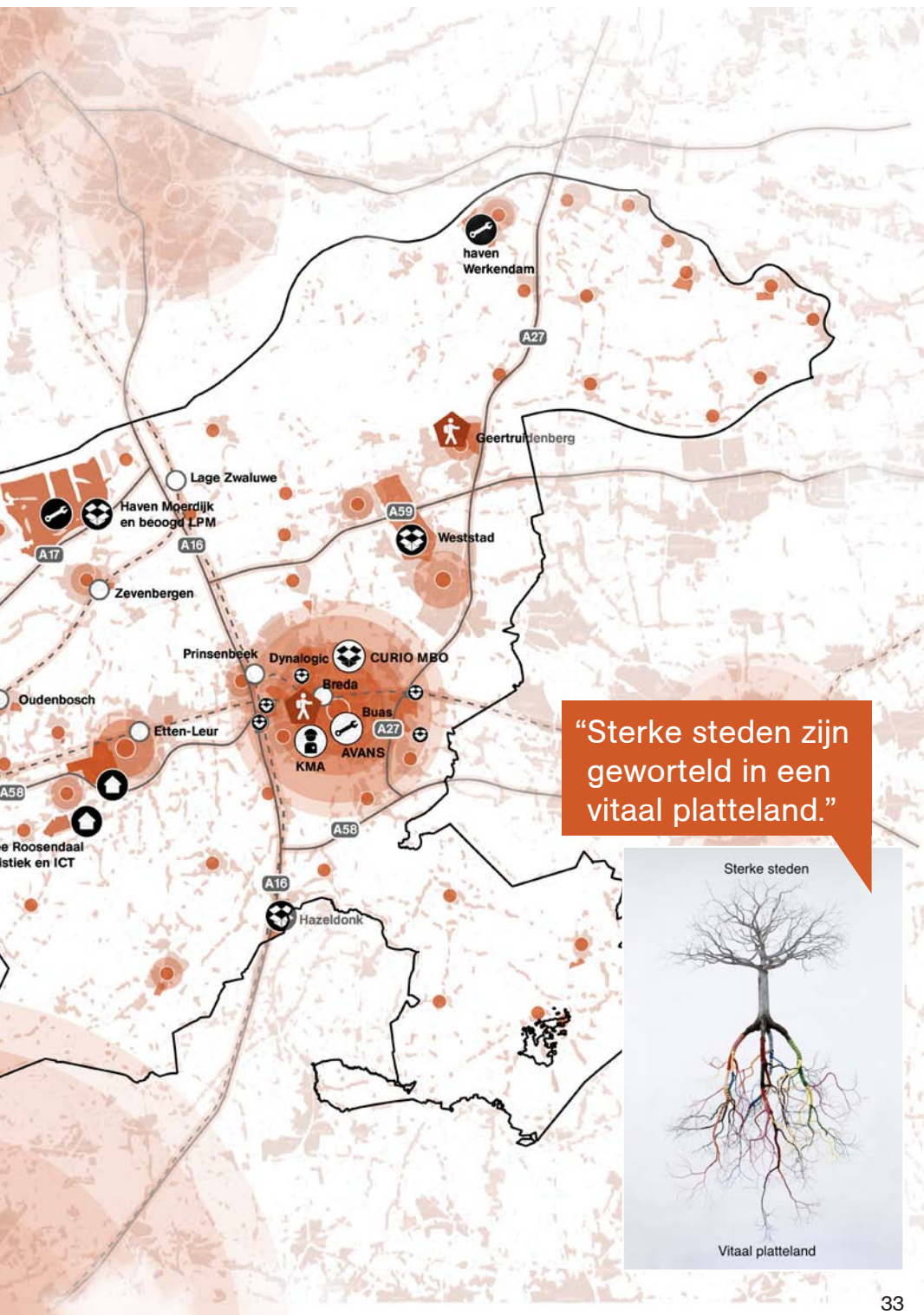
Het thema Meer tijd voor elkaar draait om het vergroten van nabijheid. In de regio West-Brabant speelt dit zowel in het buitengebied als in de stad.

In de dorpen is het clusteren van basisvoorzieningen en kleine toevoegingen van woningen rondom de kern van het dorp een kans om het cement in de lokale samenleving sterk te houden. De steden vullen het voorzieningenaanbod aan en zijn de plekken voor de kennisclusters van de economische sectoren.

Daarnaast ligt er in de woningbouwopgave een kans voor nieuwe werkgelegenheid: namelijk in de transitie van de bestaande voorraad.

Tot slot kunnen impulsen voor praktijkclusters helpen om de werkgelegenheid in het landelijk gebied op peil te houden. Wellicht zijn er nieuwe clusters mogelijk, bijvoorbeeld rondom extreme sports nabij Rucphen, Sint Willebrord en het veldrijden op de Brabantse Wal? Of een bouwcluster op het bedrijventerrein in Etten-Leur?

Kansen

Meer tijd voor elkaar

Vitale dorpen

Iedere kern heeft zijn eigen woningbouwopgave. Zet deze in om de kern te versterken: in het hart van het dorp. Voorkom uitleg aan de randen en cluster voorzieningen om ze in het dorp te behouden in de vorm van een Kulturhus. Verken hoe de lokaal sterke sectoren kunnen helpen om dorpen hun eigen 'couleur local' te geven en wellicht te ondersteunen in het behouden van voorzieningen in de dorpen: bedrijvigheid helpt de leefbaarheid vooruit.

Voorzieningen voor de regio

Door het ommeland en de steden goed te verbinden kan het platteland gebruik blijven maken van de voorzieningen in de stad. Dat is efficiënt en aantrekkelijk om toch in het buitengebied te wonen en werken met de voorzieningen nabij. Vanuit Breda zijn grootstedelijke voorzieningen in Rotterdam makkelijk bereikbaar.

Verduurzaming woningvoorraad als kans op werk

Naast een nieuwbouwopgave heeft Nederland een grote opgave in de verduurzaming van de bestaande woningen. De bedrijventerreinen rondom Etten-Leur bieden nu ruimte voor verschillende aannemers en bouwmateriala bedrijven. Zet in op een groot afzetgebied in het zuid-westen van Nederland om deze te bedienen in de aanstaande verduurzaming. Combineer met kennis. Dit biedt veel kansen voor lageropgeleid werk in de regio.

Specialiseer praktijkclusters

In West-Brabant worden sectoren actief in het buitengebied zichtbaar in praktijkclusters: smart maintenance in Woensdrecht, AgroFood/biobased in Nieuw Prinsenland, de logistiek in Borchwerf. Koester deze plekken waar bedrijven kennis kunnen uitwisselen en versterk deze specialismen. In goede verbinding met de rest van de regio (de campussen in de steden en de productie in het landschap) en de wereld biedt dit veel kansen om op door te groeien in de toekomst.

Campusontwikkeling

Waar productie plaatsvindt in het buitengebied en er praktijkclusters zijn waar bedrijven kennis delen (havencusters Moerdijk & Bergen op Zoom, Nieuw Prinsenland, Werkendam), biedt de stad de mogelijkheid om kennis, opleiding en bedrijfsleven te combineren (Triple Helix). De BUAS kan een rol spelen in de volgende stap in toerisme en diensten in West-Brabant. Ontsluit deze campussen goed met OV zodat duurzame mobiliteit de aantrekkelijkste keuze is.

Uitdagingen op het platteland vragen om vitale dorpen. Zet in op het clusteren van voorzieningen om ze te behouden.

Leefbaarheid

Ondermijning

Kulturhus

Brabantse Wal & St. Willebrord

Bouwcluster: St. Willebrord & Rucphen

Ruim 1 miljoen: Rucphen trekt portemonnee voor uitgebreide sportvoorzieningen

RUCPHEN - De gemeente Rucphen trekt ruim een miljoen euro uit voor de aanleg van een BMX-terrein en een geasfalteerd wielerspoor.

Publicatie: maandag 14-09-17, 10:07 Bron: DnO Online

[f](#) [12](#) [t](#) [e](#)

Deel van de kosten in de Kadernota voor 2018, een document waarin het college van B en W nieuwe beleidspunten en de kosten ervan op een rijtje zet.

BMX staat voor Bicycle Motocross oftewel een extreme vorm van fietscross waarbij deelnemers zo hard mogelijk over hellingen en andere obstakels rijden. Daarnaast wordt een 'gewoon' geasfalteerd wielerspoor aangelegd.

Toeristisch-recreatieve hart

De twee fietsbanen zijn onderdeel van de ontwikkeling van de zogeheten Binnenkade die een totale investering van 2011-12 miljoen vraagt, daaronder ook bijna een half miljoen euro voor een nieuwe atletiekbaan en 6,3 miljoen voor een nieuwe sportveld, een nieuw zwembad en het instandhouden van een buitenbad. Het Binnenkadegebied moet het toeristisch-recreatieve hart van de gemeente Rucphen worden.

Extreme Sports

Werkateliers

impressie

SAMEN NAAR een

IN west-

FUTURE FOODSYSTEMS
zet jonge mensen in!

VITAAL PLATTELAND

BRABANT

VERBINDING

CIRCULAIR

GEBIOSGERICHTE WERKATELIERS

BUAS

* Westelijke klei

o NAAD+ oostelijke steden

o oostelijke klei 1

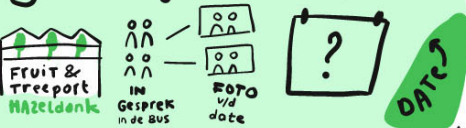
o oostelijke klei 2

↑ zuidelijk zand 1

o zuidelijk zand 2

◇ BRABANTSE WAL & westelijke steden

SAMEN de SCHOULDERS

eronder voor een VITAAL PLATTeland

kennis delen

koffie dates

www.babbelsinbeeld.nl

SPREKERS UIT DE ZAAL

WE kunnen ze ook anders wijsmaken

VERBEELDING VAN HET gijkte PAD AFHALEN

Uitkomsten

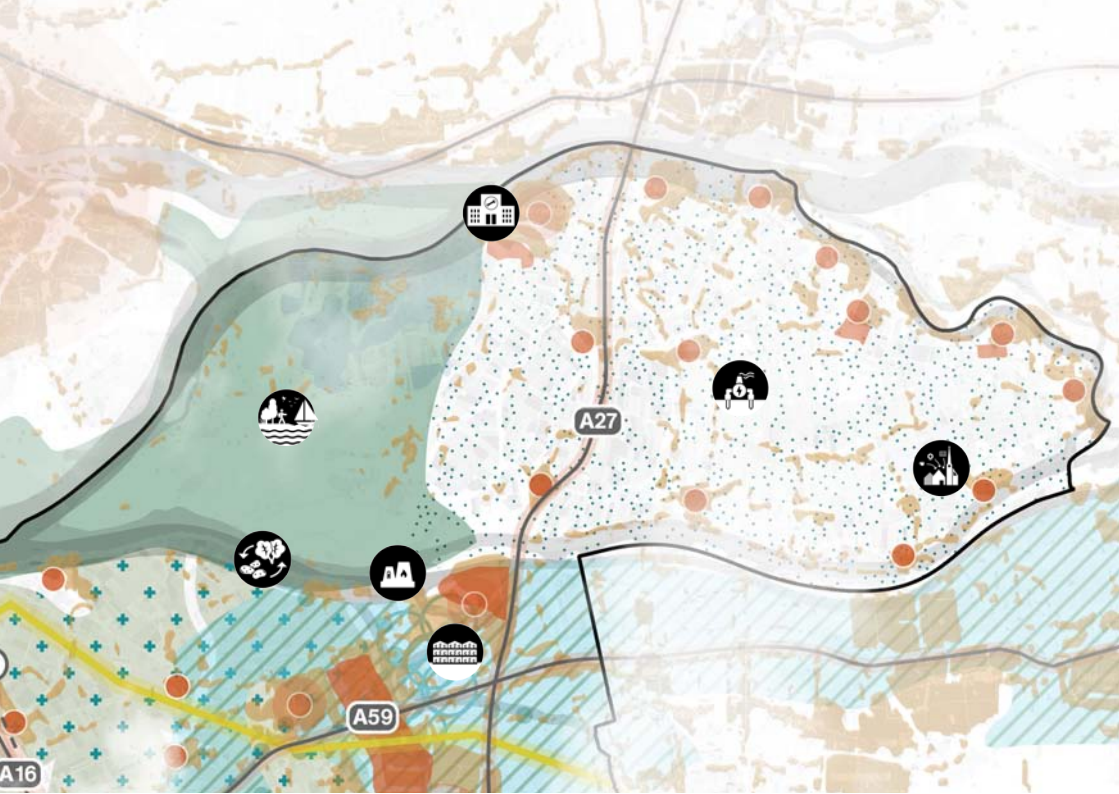
werkateliers deelgebieden

Op de kick-off 'Samen naar een Vitaal Platteland' op 28 november 2019 gingen genodigden (waarbij de triple helix goed vertegenwoordigd was) in gesprek aan de hand van de kansen van het Panorama West-Brabant in vijf deelgebieden:

- Westelijke kleigronden
- Naad van Brabant & Oostelijke steden
- Zuidelijk zandgronden
- Brabantse Wal & Westelijke steden
- Oostelijke kleigronden

Op de volgende pagina's een kort overzicht van de als meest kansrijke kansen benoemd in 7 parallelle werkateliers, begeleid door studenten van BUAS Performatory.

Ook is tijdens de kick-off live een digitale illustratie gemaakt door Babbels in Beeld, op de pagina's hiervoor te zien.

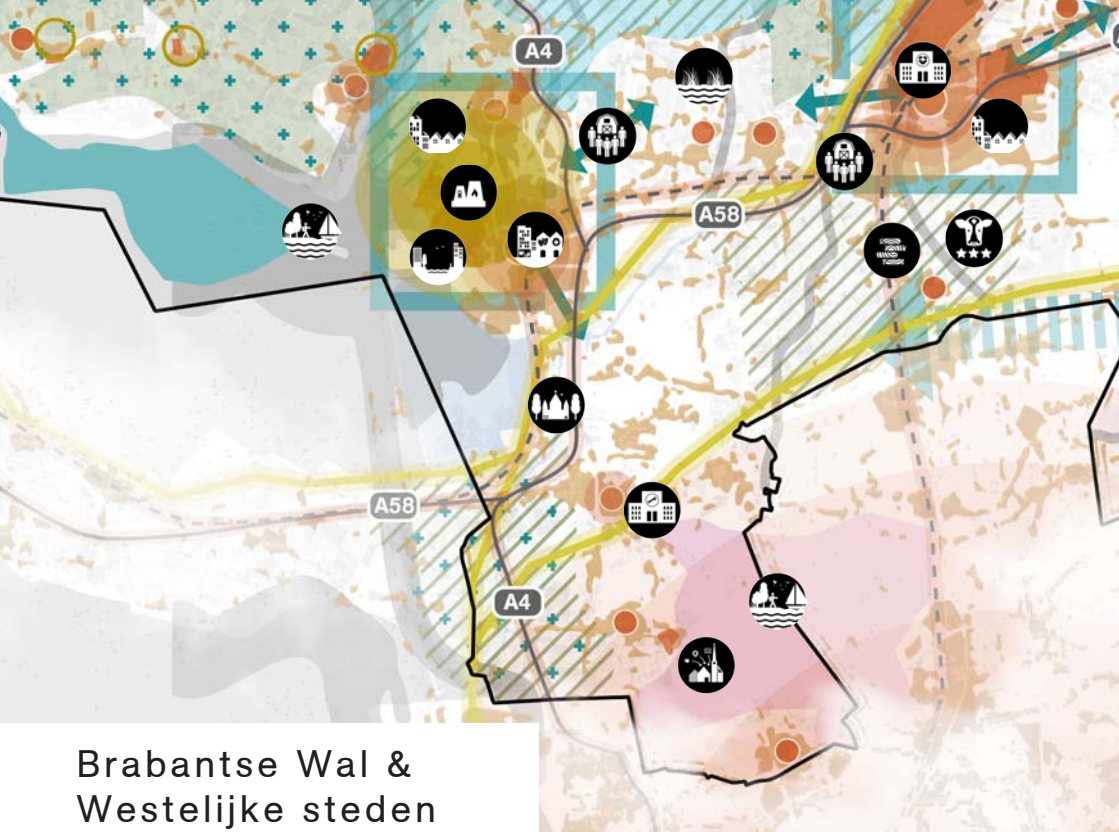
Oostelijke kleigronden

Kwaliteiten

Op de oostelijke kleigronden is de plant-based landbouw een sterk merk, o.a. met bedrijven als HAK en Schouten in Giessen. Met de trend van een veranderend dieet (meer plantaardig, vleesvervangers) biedt dit de kans om Nederland het goede voorbeeld te geven. Wellicht kunnen de oost- en westelijke kleigronden daarin krachten bundelen. In de havens van Werkendam liggen kansen voor maintenance van de maritieme sector. Investeren in de aantrekkelijkheid van de Biesbosch, niet alleen voor toerisme maar ook voor natuurwaarden blijft essentieel en biedt ontwikkelkansen voor het gebied.

Kansen

- Kleiteelten kruisbestuiven
- Potentie geothermie
- Duurzame kasbouw
- Energiek knooppunt Amercentrale
- Vitale dorpen
- Doorontwikkeling maritiem cluster
- Belevingswaarde rivieroever & Biesbosch

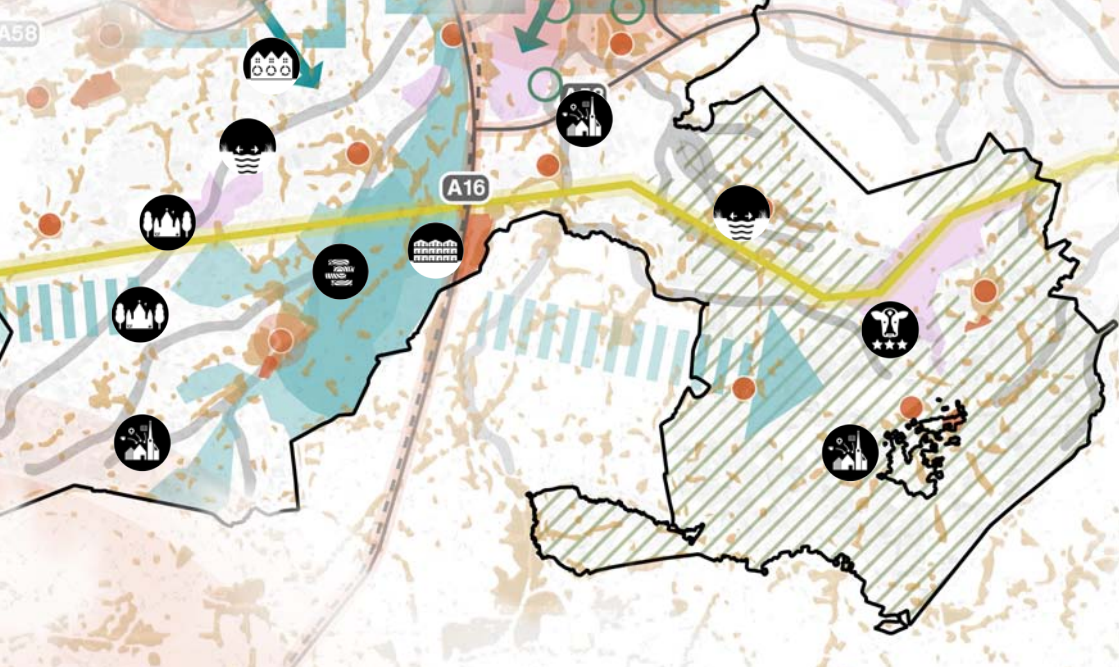
Brabantse Wal & Westelijke steden

Kwaliteiten

Dit gebied heeft een veelzijdig landschap: aan de Oosterschelde, in het noorden de natte natuur van de Naad van Brabant, historische plaats Bergen op Zoom, de heide in het zuiden. Ook de economie is divers: het maintenance cluster Woensdrecht, de logistiek rond Roosendaal (Borchwerf), chemie in de haven van Bergen op Zoom en zowel akkerbouw als veeteelt aan de grens. Deze diversiteit is de kracht om dit gebied vitaal te houden. Zet in op verdere specialisatie met bijbehorende kennis in de steden en Woensdrecht, verzilver de kansen van een aantrekkelijk landschap als toeristische bestemming en houd zowel stad als kern in het buitengebied vitaal door slim om te gaan met woningbouw en voorzieningenaanbod.

Kansen

- Verbinden stad & land door voedsel
- Vernatten van de Naad
- Stad wekt op
- Energiek knooppunt Bergen op Zoom
- Specialiseer bedrijventerreinen
- Voorzieningen voor de regio
- Vitale dorpen
- Ruimte voor water in de stad
- Landgoed!
- Heide en bos als bestemming

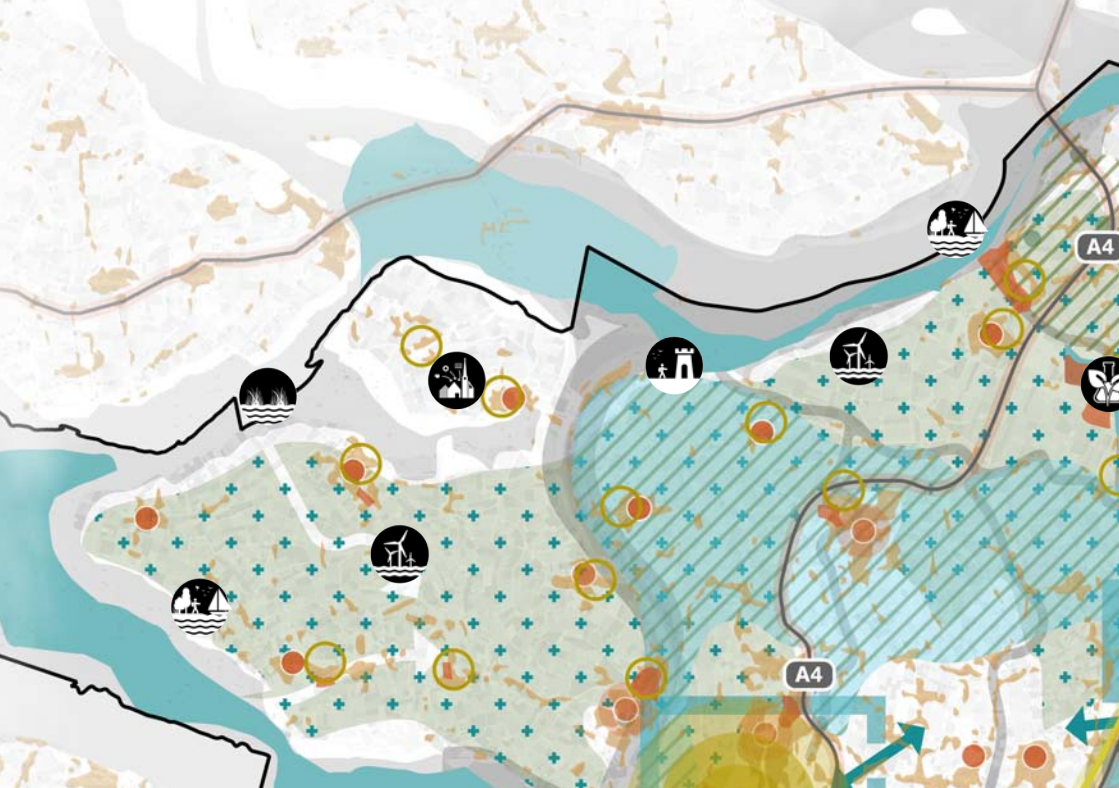
Zuidelijke zandgronden

Kwaliteiten

Op de zuidelijke zandgronden is de Treeport een welbekend merk en heeft een kansrijke, duurzame toekomst waarbij kansen liggen om efficiënter om te gaan met water. De zuidelijke veeteelt (gemengd bedrijf) heeft een minder rooskleurig perspectief. Wellicht kunnen deze sectoren elkaar helpen. Ook de ontwikkeling van toerisme kan hier bijdragen aan een vitaal platteland. Het Zuidelijk Zand heeft een aantal trekkers: de wielercultuur rondom Sint Willebrord, een veelzijdig aantrekkelijk landschap met vele landgoederen en er ligt de basis voor een bourgondische cultuur met producten uit het gebied en bier van lokale brouwerijen.

Kansen

- Biologisch boeren
- Crossover Fruitport & Treeport
- Bouwen met bomen
- Vitale dorpen
- Verduurzaming woningvoorraad
- Water vasthouden in bovenloop beekdalen
- Landgoed!

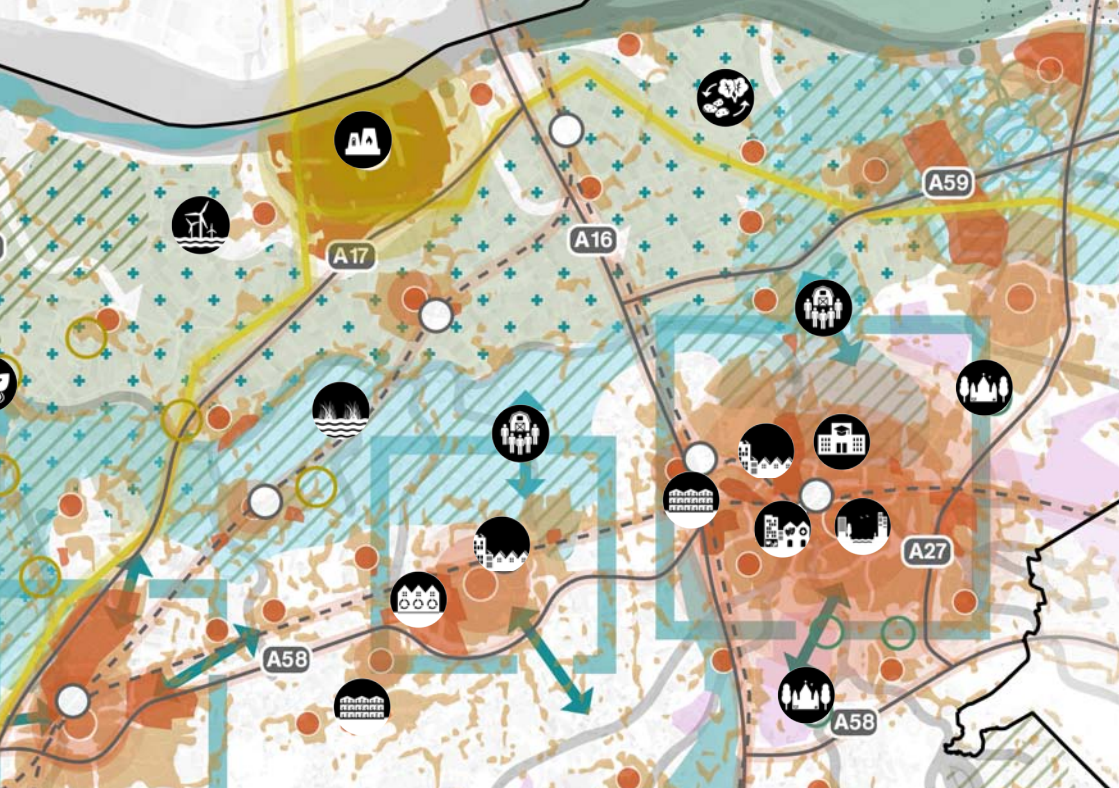
Westelijke kleigronden

Kwaliteiten

Het visitekaartje van de kleigronden zijn innovatieve clusters als Nieuw Prinsenland waar de agrofoodsector en de chemie krachten bundelen: de biobased economy. De energietransitie biedt nieuwe kansen om op bestaande kruisbestuivingen nieuwe technieken toe te voegen. Het grootschalige landschap verdraagt veel productiviteit. Tegelijkertijd ligt er cultuurhistorie van de Zuiderwaterlinie en een aantal mooie vestingstadjes. Het water dat het gebied aan alle kanten raakt is een mogelijke motor voor meer recreatie en toerisme in dit gebied, met bijbehorende kansen om het platteland vitaal te houden.

Kansen

- Kleiteelten kruisbestuiven
- Kansrijke ruimte voor rivieroever
- Kansen biobased economy
- Voorbij verzilting
- Energie uit wind en water
- Belevingswaarde Zuiderwaterlinie
- Energiek knooppunt Moerdijk
- Vitale dorpen

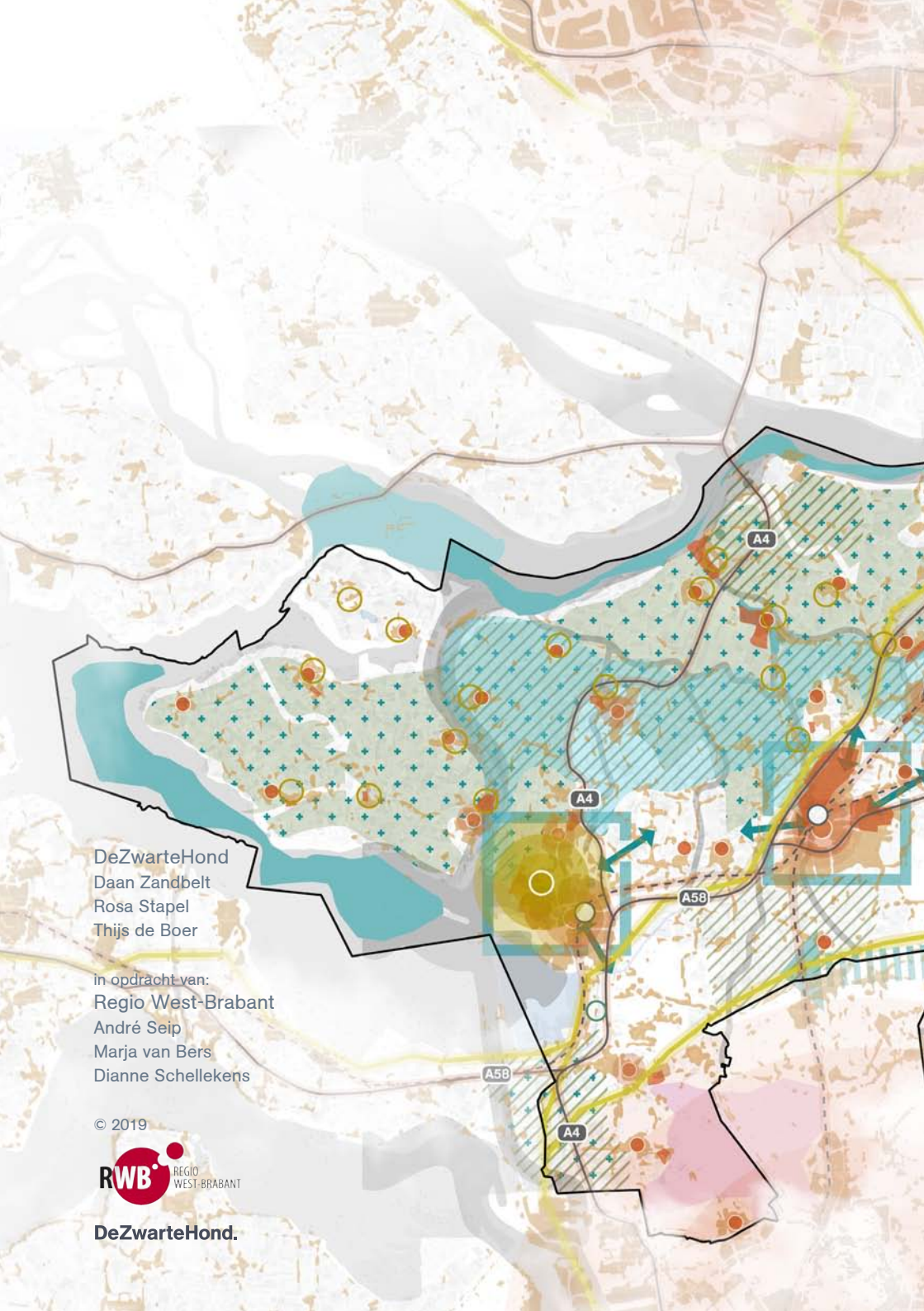
Naad van Brabant & Oostelijke steden

Kwaliteiten

Rondom Breda en Etten-Leur liggen kansen om de aanstaande transitie te benutten om stad en buitengebied verder te brengen. De stad draagt bij aan de energietransitie door opwek op daken, cluster van kennisontwikkeling en als afzetmarkt voor de producten uit alle deelgebieden van West-Brabant. Ten noorden van de steden ligt de kwetsbare natuur in de Naad van Brabant. Verdere vernatting kan bijdragen aan CO₂-reductie en verbetert de natuurwaarden daar. Ook in de stad blijft ruimte voor water belangrijk. De verduurzamingsopgave van de woningen kan een belangrijke nieuwe motor voor werkgelegenheid worden in dit gebied, waar bedrijventerreinen van de kleinere kernen zoals Sint-Willebrord en Rucphen van kunnen profiteren.

Kansen

- Verbinden stad & land door voedsel
- Landbouw op bedrijventerreinen
- Vernatting van de Naad
- Stad wekt op
- Campusontwikkeling
- Voorzieningen voor de regio
- Verduurzaming woningvoorraad
- Ruimte voor water in de stad
- Landgoed!

DeZwarteHond
Daan Zandbelt
Rosa Stapel
Thijs de Boer

in opdracht van:
Regio West-Brabant
André Seip
Marja van Bers
Dianne Schellekens

© 2019

DeZwarteHond.